

การบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคา

นับเป็นเวลานานมาแล้วที่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการบัญชีได้ตระหนักถึงปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในราคา ความสนใจเริ่มแรกมุ่งในด้านผลจากการเปลี่ยนแปลงในระบับราคาทั่วไปอันเกิดจากภาวะเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลให้ "เงินตรา" มีค่าไม่คงที่ ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าข้อมูลทางการเงินที่จัดทำขึ้นตามวิธีการบัญชีระบบต้นทุนในอดีต ประกอบกับข้อสมมติให้หน่วยเงินตรามีค่าคงที่ จะมีผลให้งบการเงินยังคงประโยชน์ต่อผู้ใช้ งบการเงินมากน้อยเพียงใดในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงในราคาเกิดขึ้นเช่นนี้ อีกทั้งสมควรเปิดเผยในรูปแบบใดเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในราคา ที่มีต่อข้อมูลในงบการเงินอันจะอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ในการคาดคะเน เปรียบเทียบและประเมินผลตอบแทน เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจทางเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ความสนใจต่อผลของการเปลี่ยนแปลงในราคาที่มีต่อข้อมูลทางการเงินนับเป็นการพัฒนาอีกก้าวหนึ่งที่สำคัญของวิชาชีพทางการบัญชี บุคคลสำคัญผู้มีบทบาทกระตุ้นความสนใจในเรื่องดังกล่าว คือ Henry W Sweeney ผู้มีความสนใจอย่างมากต่อผลของภาวะเงินเฟ้อในประเทศเยอรมัน จนกระทั่งได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ใน Journal of Accountancy เมื่อปี ค.ศ. 1927 ภายใต้หัวข้อเรื่อง Effects of Inflation on German Accounting พร้อมกันนี้ Sweeney ยังได้ศึกษาค้นคว้าถึงผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อและชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในระบับราคาทั่วไปที่มีต่อการบัญชีในหนังสือชื่อ Stabilized Accounting แต่ในช่วงเวลานั้น ภาวะเงินเฟ้อโดยทั่วไปยังมีอัตราไม่สูงนัก ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในระบับราคาทั่วไปหรือการเปลี่ยนแปลงในอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราที่มีต่อข้อมูลทางการเงินไม่มากนัก จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามหนังสือ Stabilized Accounting ของ Sweeney เป็นหนังสือที่ได้รับการยกย่องมาจนถึง

ปัจจุบัน¹ นับแต่ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา ภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นทั่วโลกและแนวโน้มของอัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นเรื่อย ๆ ความสนใจของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในราคาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบับราคาทั่วไปหรือการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่างจึงมีมากขึ้นเป็นลำดับ ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางการบัญชีได้พยายามศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในเรื่องดังกล่าว มีการเสนอขอเสนอแนะตลอดจนแถลงการณ์ต่าง ๆ มาเป็นลำดับ

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา สถาบันต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาชีพทางการบัญชีได้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าวมาเป็นลำดับ อาทิเช่น²

¹Paul Rosenfield , "Correcting for Inflation and Value Changes"

AICPA , [n.p., n.d.] , (Mimeographed)

²Thomas A. Ratcliffe and Paul Muntès , Complete Handbook of Inflation Accounting : How Inflation Accounting Developed, (New Jersey : Prentice-Hall International, 1981), p. 20-22

ตารางที่ 12 ตัวอย่างความเคลื่อนไหวทางด้านการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาในประเทศสหรัฐอเมริกา

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
American Accounting Association (AAA)	1936	A Tentative Statement of Accounting Principles Underlying Corporate Financial Statements	การวัดมูลค่าที่เหมาะสมมีเพียงวิธีเดียว คือ การใช้ต้นทุนในอภิศ (historical Cost)
	1941	Accounting Principles Underlying Corporate Financial Statement	การวัดมูลค่าที่เหมาะสม คือ การใช้ต้นทุนในอภิศ
	1948	Accounting Concepts and Standards Underlying Corporate Financial Statements	การวัดมูลค่าที่เหมาะสม คือ ต้นทุนในอภิศ แต่อาจจำเป็นต้องเปิดเผยถึงมูลค่าปัจจุบัน (Current Value) ถ้ามีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนในอภิศมาก
	1951	Price Level Change and Financial Statements Supplement No.2 to The 1948 Statement	ต้นทุนในอภิศเป็นการแสดงมูลค่าที่เหมาะสมสำหรับงบการเงินเบื้องต้น ส่วนงบการเงินที่ปรับมูลค่าด้วยระดับราคาทั่วไป (general price-level) เหมาะสมสำหรับการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม

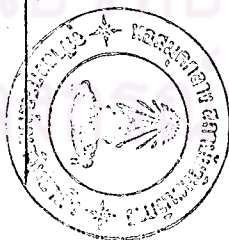
สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
Accounting Research Division of The American Institute of Certified	1957	Accounting and Reporting Standards for Corporate Financial Statements	มีไคร์ระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการประเมิน มูลค่าที่เหมาะสม
	1964	Accounting for Land, Building and Equipment Supplement No.1 to The 1957 Statement	มูลค่าปัจจุบันรวมทั้งกำไรหรือขาดทุนจาก การถือสินทรัพย์ (holding gains and losses) สมควรรายงานไว้ในงบการเงิน เบื้องต้น
	1966	A Statement of Basic Accounting Theory	ควรแสดงต้นทุนในอดีตและราคาทุนทด- แทน (replacement cost) ในงบการ เงินเบื้องต้น
	1961	ARS No.1 - The Basic Postulates of Accounting	ราคาทุนปัจจุบันสมควรรวมแสดงเป็นส่วนหนึ่ง ของงบการเงินเบื้องต้น

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
Public Accountants	1961	ARS No.3 - A Tentative Set of Broad Accounting Principles for Business Enterprises	
Accounting Principles Board	1962	Statement No.1	ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะใน ARS No.1 และ ARS No.3 ของ AICPA
AICPA Study Group on The Objectives of Financial Statements (Trueblood Committee)	1969	Statement No.3 - Financial Statements Restated for General Price - level Changes	ควรมีการเปิดเผยข้อมูลโดยงบประกอบ ซึ่งแสดงตามระดับราคาทั่วไป ทั้งนี้ไม่ถือเป็นข้อบังคับในการปฏิบัติ
	1973	Objectives of Financial Statements	สมควรใช้มูลค่าปัจจุบัน ถ้ามีความแตกต่างไปจากต้นทุนในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ขอเสนอแนะ
Financial Accounting Standard Board (FASB)	1974	Financial Reporting in Units of General Purchasing Power - Exposure Draft	เห็นสมควรให้ใช้งบประกอบงบการเงิน ซึ่งปรับด้วยระดับราคาทั่วไป
	1978	Financial Reporting and Changing Prices Exposure Draft	สนับสนุนการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ราคาทุนปัจจุบัน
Securities and Exchange Commission (SEC)	1976	ARS No.190	กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับราคาทุนทดแทนของสินทรัพย์ ประเภทที่ดินอาคารอุปกรณ์และสินค้า คงคลัง อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย
	1978	Reserve Recognition Accounting	ให้ใช้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสด ในอนาคต (present value of future cash flows) เพื่อการ ประเมินมูลค่าในงบการเงินเบื้องต้น

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
Financial Accounting Standards Board	1979	SFAS No.33 - Financial Reporting and Changing Prices	เห็นสมควรให้มีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมทั้งระบบเงินคงที่และราคาทุนปัจจุบัน อันเป็นการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในระดัราคาทั่วไปและในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง

ประเทศอังกฤษ เป็นอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งให้ความสนใจและมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคามาเป็นเวลานานเช่นเดียวกัน ซึ่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ อาทิเช่น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ตัวอย่างความเคลื่อนไหวทางด้านการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาในประเทศอังกฤษ

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ขอเสนอแนะ
Accounting Standards Committee (ASE)	1970	Exposure Draft 8 (ED 8)	ให้แสดงงบการเงินด้วยต้นทุนในอัตรากำไรและให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกำไรหรือขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงในอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราสำหรับรายการที่เป็นตัวเงิน (purchasing power gains and losses on monetary items)
The Sandilands Committee	1975	Sandilands Report	เสนอให้มีการปรับต้นทุนขายและแสดงค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรโดยใช้ราคาทุนทดแทน
Accounting Standards Committee	1976	Exposure Draft 18 (ED 18)	ให้มีการปรับต้นทุนขายและค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรโดยใช้ราคาทุนทดแทนและให้แสดงผลกำไรหรือขาดทุนจากการถือสินทรัพย์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
Institute of Chartered Accountants in England and Wales	1977	The Hyde Guidelines	ให้มีการปรับปรุงหนี้สินสุทธิที่เป็นตัวเงิน เนื่องจากผลกระทบจากภาวะเงินเฟ้อ (Gearing Adjustment) เป็นการเพิ่มเติมจากการใช้การบัญชีราคาทุนปัจจุบัน
	1979	Exposure Draft (ED 24) อันเป็นผลต่อเนื่องจาก ED 18 และ The Hyde Guidelines	เสนอให้ :- - ใช้การบัญชีราคาทุนทดแทนสำหรับสินทรัพย์ถาวร การคำนวณเกี่ยวกับค่าเสื่อมราคา ต้นทุนสินค้าขายและสินค้าคงคลัง - มีการปรับปรุงรายการหนี้สินสุทธิที่เป็นตัวเงินสำหรับผลกระทบจากภาวะเงินเฟ้อ - มีการปรับมูลค่าเงินลงทุนหุ้นเวียนที่เป็นตัวเงินตามการเปลี่ยนแปลงของระดับราคา (Working Capital Adjustment)

ตารางที่ 13 (ต่อ)

สถาบัน	ปี ค.ศ.	การศึกษา	ข้อเสนอแนะ
Accounting Standards Committee	1980	Statement of Standard Accounting Practice (SSAP) No.16	ควรมีการแสดงผลประกอบงบการเงิน โดยใช้ราคาทุนทดแทนปัจจุบัน

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสนใจต่อเรื่องของการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาถึงกล่าว ไม่เพียงแต่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษเท่านั้นที่ให้ความสนใจ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็ให้ความสนใจและค้นคว้าเรื่องดังกล่าวกันมาก เช่น ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น แม้แต่ประเทศไทยก็เริ่มให้ความสนใจต่อเรื่องดังกล่าวมากขึ้นตามลำดับ เช่น การจัดการสัมมนาเรื่อง "ภาวะเงินเฟ้อกับการบัญชี" โดยคณะกรรมการวิชาชีพและการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2524 ตลอดจนการออกรางแสดงการแนะนำมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 28 เรื่อง "การแสดงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคาในรายงานทางการเงิน" โดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย จัดให้มีการสัมมนาเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2525 ซึ่งร่างแสดงการแนะนำที่ 28 ดังกล่าวได้อ้างอิงมาจาก Financial Accounting Standard Board Statement No.33 (SFAS No.33) - Financial Reporting and Changing Prices ของประเทศสหรัฐอเมริกา

การศึกษาตลอดจนแถลงการณ์และขอเสนอแนะจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาของสถาบันทางการบัญชีในประเทศต่าง ๆ ก็เพื่อให้บริการเงินสามารถเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร ภาระผูกพัน รายการและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางธุรกิจได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงต่อความเป็นจริง ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ให้บริการเงินในการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ

จากแนวความคิดและขอเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาสามารถสรุปวิธีการบัญชีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาได้เป็น 4 แบบ กล่าวคือ

1. การบัญชีระบบต้นทุนในอดีต (Historical Cost Accounting)
2. การบัญชีระบบเงินคงที่ (Constant Dollar Accounting or General Price-Level Accounting)
3. การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน (Current Cost Accounting)
4. การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบันระบบเงินคงที่ (Current Cost / Constant Dollar Accounting)

วิธีการบัญชีทั้ง 4 แบบดังกล่าวข้างต้น แม้จะแตกต่างกันในวิธีการเสนอข้อมูลทางการเงิน อันมีรายละเอียดแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามวิธีการบัญชีทั้ง 4 แบบ ทางพยายามทำให้เห็นถึงปัญหาและเสนอแนะทางแก้ปัญหที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยวัดมูลค่า (Unit of Measurement)
2. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทางการบัญชี (Valuation Approaches)
3. ปัญหาแก่นแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการดำรงเงินทุน (Capital - Maintenance Concepts)

หน่วยวัดมูลค่า (Unit of Measurement)

ในการแสดงข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถแสดงโดยอาศัยหน่วยวัดมูลค่าได้หลายรูปแบบ คือ

1. หน่วยวัดทางกายภาพ (Physical Units) เช่น รถยนต์ 1 คัน น้ำหนัก 1 ลิตร เป็นต้น แต่เนื่องจากหน่วยวัดทางกายภาพไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการบัญชีในอันที่จะใช้ในการคาดคะเน เปรียบเทียบ และประเมินผลคอมแทนที่พึงได้รับจากการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุให้ไม่นิยมนำหน่วยวัดทางกายภาพใด ๆ เป็นหน่วยวัดมูลค่าทางการบัญชี

2. หน่วยเงินตรา (Unit of Money) เนื่องจากเงินตราเป็นสื่อกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนในทางเศรษฐกิจโดยการกำหนดหรือแสดงไว้ในรูปแบบของราคาหรือมูลค่า ดังนั้นหน่วยเงินตราจึงอาจนับได้เป็นหน่วยวัดมูลค่าที่สะดวกกว่าหน่วยวัดมูลค่าแบบอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการบันทึกและเสนอข้อมูลทางการบัญชี หน่วยเงินตราจึงถูกนำมาใช้เป็นหน่วยวัดมูลค่าทางการบัญชีอันถือปฏิบัติกันมาช้านานจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ทั้งนี้ หน่วยเงินตราซึ่งใช้แสดงข้อมูลย่อมแตกต่างกันไปตามมาตราเงินของแต่ละประเทศ เช่น บาท เยน ดอลลาร์ และปอนด์ของอังกฤษ เป็นต้น

3. หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา (Units of General Purchasing Power) เป็นผลสืบเนื่องจากภาวะการฉ้อฉลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น อาทิเช่น ในปัจจุบันซึ่งเกิด

ภาวะเงินเฟ้อขึ้นทั่วโลกในอัตราเงินเฟ้อสูงบางน้อยบ้าง แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ
 อย่างไรก็ตามภาวะเงินเฟ้อซึ่งเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดปัญหาเรื่องค่าของเงินหรืออำนาจซื้อทั่วไป
 ของเงินตรา ทั้งนี้เพราะหน่วยเงินตราอันเป็นหน่วยวัดมูลค่าทางการบัญชีที่ปฏิบัติและยอมรับ
 กันทั่วไปนั้น อยู่ภายใต้ข้อสมมติที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เงินตรามีค่าคงที่ แต่ภายใต้ภาวะเงิน
 เฟ้อทำให้เริ่มเป็นที่ตระหนักว่าข้อสมมติดังกล่าวไม่เป็นความจริง ในความเป็นจริงค่าของเงิน
 หรืออำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในภาวะเงินเฟ้อ
 อำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรามีแนวโน้มลดค่าลงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ราคามีแนวโน้มสูงขึ้น
 กล่าวคือ เงิน 1 บาทในปัจจุบัน ย่อมมีค่าต่ำกว่าเงิน 1 บาทในอดีต แต่มีแนวโน้มที่จะมีค่า
 สูงกว่าเงิน 1 บาทในอนาคต เป็นต้น จึงมีผู้สังเกตเห็นปัญหาของข้อมูลทางการบัญชีอันประกอบ
 ด้วยข้อมูลซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ในระยะเวลาดัง ๆ กัน แม้ข้อมูลเหล่านั้นจะบันทึกด้วยหน่วย
 เงินตราเดียวกัน แต่ย่อมมีอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราแตกต่างกันไป การนำข้อมูลเหล่านี้
 มาใช้เพื่อการคาดคะเนเปรียบเทียบ และประเมินผล ย่อมทำได้หรือไม่หรือให้ผลที่ไม่ถูกต้อง
 จึงมีการเสนอให้ใช้หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราเป็นหน่วยวัดมูลค่า โดยการปรับหน่วย
 เงินตราของข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นหน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราหรืออีกนัยหนึ่ง คือ ให้
 ข้อมูลแสดงด้วยหน่วยเงินคงที่ โดยอาศัยดัชนีราคาทั่วไปเป็นตัวปรับมูลค่า

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี (Valuation Approaches)

การประเมินมูลค่าทางการบัญชีไม่เพียงควรให้มีการประเมินมูลค่าในรูปแบบ
 เดียวกันเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบข้อมูลเท่านั้น ยังควรเลือกวิธีการประเมินมูลค่า
 ทางการบัญชีให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่เสนอในงบการเงินสามารถสะท้อนให้ทราบ
 ถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างถูกต้องชัดเจน
 อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้งบการเงิน

การประเมินมูลค่าทางการบัญชีมิใช่เพียงเพื่อการประเมินมูลค่าสำหรับสินทรัพย์
 และหนี้สินตามที่ควรปรากฏในงบการเงินเพื่อแสดงฐานะทางเศรษฐกิจของธุรกิจเท่านั้น แต่ยังมี
 ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อการแสดงผลการดำเนินงานของธุรกิจในงบกำไรขาดทุนอีกด้วย

ซึ่งความสัมพันธ์ของงบการเงินดังกล่าวสามารถแสดงในรูปแบบง่าย ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 & \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด ในส่วนของทุน} = \left. \begin{array}{l} \text{รายได้} \\ - \text{ค่าใช้จ่าย} \\ \hline \text{กำไร/ขาดทุน} \end{array} \right\} \text{งบกำไรขาดทุน} \\
 & = \\
 & \text{สินทรัพย์สุทธิที่เพิ่มขึ้น/ลดลง} \\
 & = \\
 & \left[\begin{array}{l} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของสินทรัพย์} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{l} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของหนี้สิน} \end{array} \right] \\
 & \text{จากการเปรียบเทียบในงบดุล}
 \end{aligned}$$

การประเมินมูลค่าทางการบัญชีสามารถสรุปได้เป็น 2 วิธี ซึ่งมีผลต่อการแสดงข้อมูลในงบการเงินแตกต่างกันไป กล่าวคือ¹

1. วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต อันเป็นวิธีการบัญชีซึ่งถือปฏิบัติและยอมรับกันทั่วไป การบันทึกทางการบัญชีจะอาศัยมูลค่าที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลาที่เกิดเหตุการณ์หรือรายการนั้น ๆ ขึ้น ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เสนอจึงแสดงมูลค่าตามที่เกิดขึ้นจริงในอดีต ซึ่งผลจากการประเมินมูลค่าด้วยต้นทุนในอดีตที่มีต่องบการเงินสามารถแสดงในรูปความสัมพันธ์ของงบการเงินได้ดังนี้²

¹ Accounting Research Committee , The Canadian Institute of Chartered Accountants , Discussion Paper "Current Value Accounting" , August 1976

² E.O. Edwards and P.W. Bell , "The Theory and Measurement of Business Income" , (Berkeley and Los Angeles : The University of California Press , 1961) p.120

$$\begin{aligned}
 & \text{ขาย (มูลค่าปัจจุบัน)} \\
 & - \frac{\text{ค่าใช้จ่าย (ต้นทุนในอดีต)}}{\text{กำไร/ขาดทุนจากการดำเนินงานตามบัญชี}} \\
 & + \text{กำไรส่วนทุนที่อาจถือเป็นรายได้} \\
 & \underline{\text{(realized capital gains)}} \\
 & = \text{กำไร/ขาดทุน ตามบัญชี}
 \end{aligned}$$

สินทรัพย์สุทธิที่เพิ่มขึ้น/ลดลง

$$\begin{aligned}
 & = \\
 & \left[\begin{array}{c} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของสินทรัพย์} \\ \text{ตามต้นทุนในอดีต} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของหนี้สิน} \\ \text{ตามต้นทุนในอดีต} \end{array} \right]
 \end{aligned}$$

2. วิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน วิธีการบัญชีวิธีดังกล่าวจะคำนึงถึงมูลค่าปัจจุบันมากกว่าจะคำนึงถึงมูลค่าในอดีตของข้อมูลในงบการเงิน การประเมินมูลค่าสามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

2.1 มูลค่าราคาทุนปัจจุบัน (Current entry prices / Current Cost) จะแสดงมูลค่าด้วยราคาเพื่อให้ได้มาในปัจจุบันสำหรับสินทรัพย์และหนี้สิน ทั้งนี้สามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 แนวความคิด กล่าวคือ

ก) เพื่อการทดแทนสินทรัพย์ที่มีอยู่

- ราคาทุนปัจจุบันสำหรับซื้อสินทรัพย์ที่มีลักษณะเหมือนกันกับสินทรัพย์ที่มีอยู่ (Replacement cost)

ข) เพื่อการทดแทนกำลังการผลิตของสินทรัพย์ที่มีอยู่

- ราคาทุนปัจจุบันสำหรับสร้างสินทรัพย์ที่มีลักษณะเหมือนกันกับสินทรัพย์ที่มีอยู่ (Reproduction Cost)

ข) เพื่อทดแทนกำลังการผลิตของสินทรัพย์ที่มีอยู่ ได้แก่ ราคาทุนปัจจุบันสำหรับซื้อหรือจัดสร้างสินทรัพย์เพื่อทดแทนกำลังการผลิตที่มีอยู่ ทั้งนี้ ภายใต้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งถ้ามีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทางเทคโนโลยีในการประเมินมูลค่าของสินทรัพย์ใหม่จะตองนำการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมารวมคำนึงถึงอีกด้วย

2.2 มูลค่าขายปัจจุบัน (Current exit prices) จะแสดงมูลค่าด้วยราคาซึ่งสินทรัพย์อาจขายได้หรือหนี้สินที่คงจ่ายชำระ อย่างไรก็ตามมูลค่าขายที่ประมาณขึ้น

ถึงกล่าวจะอยู่ภายใต้ข้อสมมติฐานของการดำรงอยู่ของกิจการ ฉะนั้น จึงเป็นเพียงมูลค่าที่อาจขายได้โดยประมาณ หักด้วยค่าใช้จ่ายในการขายโดยประมาณ ณ เวลาหนึ่งเวลาใด หรือ ณ วันที่ในงบดุล ทั้งนี้ มูลค่าที่อาจขายได้ดังกล่าวสามารถหาได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรืออาจประมาณขึ้นในกรณีที่มูลค่าขายดังกล่าวไม่สามารถจะหาได้ มูลค่าขายปัจจุบันดังกล่าวนี้คือ มูลค่าที่อาจขายได้สุทธิ

2.3 มูลค่ากระแสเงินสดสุทธิที่หักส่วนลดแล้ว (Discounted future net cash inflow) เป็นการประมาณขึ้นโดยอาศัยอัตราส่วนลด (rate of discount) ที่เหมาะสม เพื่อคิดลดกระแสเงินสดสุทธิที่จะได้รับในอนาคตอันใดจากกระแสเงินสดเข้าในอนาคตจากสินทรัพย์ หักด้วยกระแสเงินสดออกอันจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดกระแสเงินสดเข้า หรือ เพื่อคิดลดกระแสเงินสดออกในอนาคตเพื่อชดเชยหรือที่จำเป็นสำหรับการจ่ายชำระหนี้สิน กล่าวโดยสรุปคือ มูลค่าปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สินได้แก่มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดสุทธิของสินทรัพย์และหนี้สินนั้น

2.4 วิธีผสม (Combination of values) โดยนำวิธีการประเมินมูลค่าปัจจุบันแบบต่าง ๆ ของสินทรัพย์และหนี้สินตามที่กล่าวข้างต้นมาใช้ร่วมกัน ทั้งนี้จะเลือกใช้มูลค่าแต่ละแบบให้เหมาะสมกับสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทแตกต่างกันไป มิได้ใช้มูลค่าแบบใดแบบหนึ่ง โดยเฉพาะเพื่อการประเมินมูลค่าปัจจุบันของสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมด

การประเมินมูลค่าทางการบัญชีโดยอาศัยวิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลที่เสนอในงบการเงินแสดงให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันของธุรกิจมากกว่า เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาของธุรกิจ ซึ่งแตกต่างไปจากการใช้วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต อันมิได้คำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันของธุรกิจ มุ่งเพียงการแสดงผลการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น ดังนั้นผลกำไรขาดทุนสำหรับรอบระยะเวลาที่ผ่านมาตามวิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบันจึงแสดงให้เห็นถึงผลกำไรขาดทุนตามที่ควรจะเป็นทางธุรกิจมากกว่าการแสดงให้เห็นถึงผลกำไรขาดทุนตามบัญชี ซึ่งได้จากการบันทึกและเปรียบเทียบข้อมูลตามปกติครั้งนี้¹

1

Ibid., p.120

$$\begin{aligned}
 & \text{มูลค่าปัจจุบันของรายได้} \\
 - & \text{มูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่าย} \\
 \hline
 & \text{มูลค่าปัจจุบันของกำไร/ขาดทุนจากการดำเนินงาน} \\
 + & \text{กำไรส่วนทุนจากการปรับตามมูลค่าปัจจุบัน} \\
 & \text{(realizable capital gains)}
 \end{aligned}$$

สินทรัพย์สุทธิที่เพิ่มขึ้น/ลดลง = กำไร/ขาดทุน ของธุรกิจ

$$\left[\begin{array}{c} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของสินทรัพย์} \\ \text{ตามมูลค่าปัจจุบัน} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของหนี้สิน} \\ \text{ตามมูลค่าปัจจุบัน} \end{array} \right]$$

แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการดำรงเงินทุน (Capital Maintenance Concepts)

วิธีการบัญชีที่ลดจนการแสดงผลทางการเงินบัญชีในงบการเงิน นอกจากควรให้ความสนใจเกี่ยวกับหน่วยวัดมูลค่าและวิธีการประเมินมูลค่าทางการเงินบัญชี ยังสมควรให้ความสนใจเกี่ยวกับการดำรงเงินทุนของกิจการ กล่าวคือ กอปรกับการจัดสรรกำไรใด ๆ แก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในรูปของเงินปันผลหรือรูปอื่นใด กิจการสมควรคำนึงถึงการรักษารูปร่างหรือสถานะทางการเงินของกิจการ การจัดสรรกำไรสมควรจัดสรรจากกำไรที่ได้จากการดำเนินงาน ส่วนกำไรที่มีได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสมควรดำรงไว้เป็นเงินทุนของกิจการ เพื่อดำรงฐานะหรือเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์เฉพาะของกิจการ ดังนั้น ปัญหาที่สำคัญยิ่งก็คือ การแบ่งแยกกำไรที่เกิดขึ้นว่าส่วนใดเป็นกำไรจากการดำเนินงาน ซึ่งสามารถนำมาจัดสรรได้ และส่วนใดเป็นกำไรที่มีได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานซึ่งสมควรดำรงไว้เป็นเงินทุนของกิจการ

ถ้าสมมติให้ไม่มีการจัดสรรกำไรใด ๆ แก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น แต่ดำรงกำไรทั้งหมดไว้เป็นเงินทุนของกิจการย่อมมีผลทำให้สินทรัพย์สุทธิของกิจการมีจำนวนเพิ่มขึ้น หรือกล่าวสั้น ๆ หนึ่งก็คือ จำนวนสินทรัพย์สุทธิที่เพิ่มขึ้นในแต่ละรอบระยะเวลาคือกำไรของกิจการในแต่ละรอบระยะเวลาทั้งกล่าว

$$\begin{aligned} \text{สินทรัพย์สุทธิที่เพิ่มขึ้น/ลดลง} &= \left. \begin{array}{l} \text{รายได้} \\ - \text{ค่าใช้จ่าย} \\ \text{กำไร/ขาดทุน} \end{array} \right\} \text{งบกำไรขาดทุน} \\ &= \\ & \left[\begin{array}{l} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของสินทรัพย์} \end{array} \right] \left[\begin{array}{l} \text{จำนวนที่เพิ่ม/ลด} \\ \text{ของหนี้สิน} \end{array} \right] \\ & \underbrace{\hspace{10em}} \\ & \text{จากการเปรียบเทียบในงบดุล} \end{aligned}$$

อย่างไรก็ตามกำไรอันก่อให้เกิดการมีจำนวนสินทรัพย์สุทธิเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากกำไรทั้งส่วน ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินงานและกำไรอันมิได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ถ้าเช่นนั้น จะมีวิธีการใดเพื่อช่วยในการพิจารณาแบ่งแยกว่ากำไรส่วนใดเป็นผลเนื่องจากการดำเนินงาน อันสมควรจัดสรรแก่ผู้ถือหุ้นในรูปเงินปันผลหรืออื่นใด และกำไรส่วนใดมิได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอันสมควรดำรงไว้เป็นเงินทุนของกิจการสืบไป ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดในการพิจารณาเกี่ยวกับการดำรงเงินทุนของกิจการซึ่งสามารถแยกได้เป็น 3 แนวความคิด ได้แก่¹

1. การดำรงเงินทุนในรูปเงินตรา (Money Maintenance) ผลกำไรขาดทุน สำหรับงวดระยะเวลาสามารถพิจารณาได้จาก การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของกิจการใน ระหว่างงวดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยการเปรียบเทียบสินทรัพย์สุทธิที่มี ณ ต้นงวด กับสินทรัพย์ สุทธิ ณ ปลายงวด ตามที่ปรากฏในงบดุล ทั้งนี้ จะอาศัยหน่วยเงินตราเป็นเครื่องวัดมูลค่า ของสินทรัพย์สุทธิที่เปลี่ยนแปลงไปในระหว่างงวดระยะเวลาที่ผ่านมา

2. การดำรงเงินทุนในรูปอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา (General Purchasing Power Maintenance) การวัดมูลค่าของสินทรัพย์สุทธิที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละรอบระยะเวลาจะอาศัยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา ดังนั้น ก่อนการเปรียบเทียบสินทรัพย์สุทธิที่มี ณ

1

The Canadian Institute of Chartered Accountants, The Research Department. Discussion Paper-Current Value Accounting, Toronto : CICA (August 1976), p.34-35

กันงวด กับสินทรัพย์สุทธิ ณ ปลายงวด เพื่อให้ทราบถึงจำนวนสินทรัพย์สุทธิซึ่งเปลี่ยนแปลงไป
ในระยะเวลาเพื่อใช้ในการวัดถึงผลกำไรขาดทุนที่มีในระยะเวลาดังกล่าว จึงจำต้อง
มีการนำต้นทุนราคาโดยทั่วไปมาปรับรายการต่าง ๆ ในงบการเงินก่อนมีการเปรียบเทียบมูลค่า
ของสินทรัพย์สุทธิที่เปลี่ยนแปลงไป

3. การดำรงเงินทุนในรูปกำลังการผลิต (Productive Capacity

Maintenance) การพิจารณาผลกำไรขาดทุนสำหรับงวดระยะเวลาจะสามารถพิจารณาได้
ต่อเมื่อได้มีการคำนึงถึงการทดแทนกำลังการผลิตที่มีอยู่เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ
ของกิจการแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองแผนด้านการเงินในความจำเป็นต้องจัดหาสินทรัพย์
มาทดแทนในอนาคต ดังนั้นจำนวนที่เปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของกิจการในแต่ละรอบระยะ
เวลา หลังจากที่มีการสำรองมูลค่าของสินทรัพย์เพื่อทดแทนกำลังการผลิตที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลง
ในสินทรัพย์สุทธิที่ยังเหลืออยู่จึงสามารถถือเป็นผลกำไรขาดทุนสำหรับระยะเวลาดังกล่าวได้

จากแนวความคิดทั้ง 3 แบบข้างต้นจะพบว่า 2 แนวความคิดแรกเป็นแนวความคิด
เกี่ยวกับการดำรงเงินทุนในด้านการเงิน (Financial capital maintenance)
ซึ่งให้ความสนใจต่อการประเมินมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปของสินทรัพย์และหนี้สินหรืออีกนัยหนึ่งคือ
การเปลี่ยนแปลงในส่วนของทุน โดยมุ่งแสดงผลกำไรที่เกิดขึ้นในรูปของตัวเงินไม่ว่าจะแสดง
ควมมูลค่าของเงินตราหรือควมมูลค่าของอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราก็ตาม ส่วนแนวความคิด
ที่ 3 เป็นแนว - ความคิดเกี่ยวกับการดำรงเงินทุนในด้านการกายภาพ (Physical capital
maintenance) ซึ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับการดำรงเงินทุนเพื่อให้กิจการสามารถคงกำลัง
การผลิตไว้ได้ในระยะยาว สำหรับการดำเนินงานต่อไปในอนาคตมากกว่าการให้ความสนใจ
ต่อการเปลี่ยนแปลงในส่วนของทุน ในที่นี้เพื่อประกอบความเข้าใจในแนวความคิดเกี่ยวกับการ
ดำรงเงินทุนทั้ง 3 แบบดังกล่าว จึงขอให้พิจารณาจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 14 ตัวอย่างการคำนวณเพื่อประกอบแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการดำรงเงินทุน
สมมติให้กิจการมี :-

สินทรัพย์สุทธิ ณ ต้นงวด จำนวน 1,000 บาท

ณ ปลายงวด จำนวน 1,400 บาท

ระดับราคาโดยทั่วไปสูงขึ้นในระหว่างงวด 10%

และกิจการจำเป็นต้องใช้สินทรัพย์มูลค่า 1,200 บาท ณ ปลายงวด เพื่อให้

มีกำลังผลิตในระดับเดิมเท่ากับสินทรัพย์สุทธิ 1,000 บาท ณ ต้นงวด

	แนวความคิดที่		
	1	2	3
สินทรัพย์สุทธิ ณ ปลายงวด	1,400	1,400	1,400
สินทรัพย์สุทธิ ณ ต้นงวด	1,000	1,000	1,000
สินทรัพย์สุทธิเพิ่มขึ้นระหว่างงวด	400	400	400
มูลค่าเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์สุทธิ ณ ต้นงวด เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของ ระดับราคาโดยทั่วไป $(1,000 \times \frac{10}{100})$	-	100	-
มูลค่าเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์เพื่อดำรงไว้ซึ่งระดับกำลังการผลิตที่มีอยู่ ณ ต้นงวด $(1,200 - 1,000)$	-	-	200
กำไรจากการดำเนินงาน	400	300	200

จากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่าการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิอันแสดงให้เห็นถึงผล
กำไรขาดทุนของกิจการในแต่ละรอบระยะเวลา สามารถแบ่งผลกำไรดังกล่าวได้เป็น 2 ส่วน
คือ

1. ผลกำไรจากการดำเนินงาน ซึ่งสามารถนำไปจัดสรรในรูปของเงินปันผลหรือ
ขึ้นใดแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นเจ้าของกิจการ ได้แก่ จำนวน 400 บาท 300 บาท 200 บาท
ซึ่งเป็นผลจากการวัดมูลค่าที่เปลี่ยนแปลงไปของสินทรัพย์สุทธิในแต่ละแนวความคิดเรียงตามลำดับ
2. ผลกำไรที่มีได้ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน อันสมควรดำรงไว้เป็นเงินทุน
ของกิจการ เพื่อคงไว้ซึ่งฐานะหรือสถานะสภาพทางการเงินของกิจการ ได้แก่

2.1 ผลกำไรจากการเปลี่ยนแปลงในอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา สืบเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของระดับราคาโดยทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้การเปรียบเทียบสินทรัพย์สุทธิที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการเปรียบเทียบในระดับราคาเดียวกัน จึงควรมีการปรับสินทรัพย์สุทธิ ณ ทุนวัดด้วยระดับราคาเพิ่มขึ้นในระหว่างงวด ยังผลให้สินทรัพย์สุทธิคงกล่าวมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งถือเป็นผลกำไรจากการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาทั่วไปหรืออำนาจซื้อทั่วไปของเงินตราจำนวน 100 บาท ตามแนวความคิดการคำนวณเงินทุนในรูปอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

2.2 ผลกำไรจากการถือสินทรัพย์หรือจากการมีกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ เป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง จากตัวอย่างข้างต้น สินทรัพย์ซึ่งมีกำลังการผลิตเท่ากับ ณ ทุนวัดมีมูลค่า 1,000 บาท แต่มีมูลค่า ณ ปลายงวด 1,200 บาท สินทรัพย์ดังกล่าวจึงมีการเปลี่ยนแปลงในราคาสูงขึ้น 200 บาท การจะคำนวณเงินทุนในส่วนของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถแสดงได้เป็น 2 แบบ คือ

ก. จำนวนของการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง 200 บาทข้างต้น อาจถือเป็นกำไรจากการถือสินทรัพย์ อันเกิดขึ้นจากการที่กิจการครอบครองสินทรัพย์ดังกล่าวไว้ตั้งแต่ต้น ทำให้กิจการสามารถประหยัดต้นทุนได้จำนวน 200 บาท กำไรส่วนนี้สมควรแสดงในกำไรสะสมรวมกับกำไรจากการดำเนินงาน กล่าวคือ กำไรสะสมจะเพิ่มขึ้นเนื่องจาก

กำไรจากการดำเนินงาน	200	บาท
กำไรจากการถือสินทรัพย์	<u>200</u>	บาท
รวม	<u>400</u>	บาท

จึงนับได้เป็นลักษณะหนึ่งของการคำนวณเงินทุนในรูปเงินตรา แต่ทั้งนี้กำไรจากการถือสินทรัพย์ไม่อาจนำมาจัดสรรในรูปเงินปันผลหรืออื่นใด

ข. จำนวนของการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง 200 บาทข้างต้น อาจถือเป็นเพียงส่วนปรับมูลค่า (Revaluation Amount) ไม่ถือเป็นกำไรจากการถือสินทรัพย์ ดังนั้นจึงไม่รวมอยู่ในกำไรสะสม แต่แสดงไว้เป็นส่วนหนึ่งของเงินทุน ซึ่งเป็นลักษณะตามแนวความคิดของการคำนวณเงินทุนในรูปกำลังการผลิต

ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดมูลค่า การประเมินมูลค่าทางการบัญชี และแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการค่าแรงเงินทุน

ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ความสัมพันธ์เกี่ยวกับการตีราคาสินทรัพย์สุทธิ เพื่อแสดงจำนวนของสินทรัพย์และหนี้สินด้วยจำนวนที่ถูกคองเหมาะสมในงบดุล ความสัมพันธ์ในเรื่องนี้มุ่งในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดมูลค่า และการประเมินมูลค่าทางการบัญชี

2. ความสัมพันธ์เกี่ยวกับการค่าแรงเงินทุน เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาเกี่ยวกับการประมาณผลกำไรของกิจการ อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการตีราคาสินทรัพย์สุทธิกับแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการค่าแรงเงินทุน

เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น จึงขอให้พิจารณาจากตารางที่ 15 และตารางที่ 16 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดมูลค่าและการประเมินมูลค่าทางการบัญชี¹

หน่วยวัดมูลค่า	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี	
	ต้นทุนในอดีต	มูลค่าปัจจุบัน
หน่วยเงินตรา	1	2
หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา	3	4

จากตารางที่ 15 ดังกล่าว สามารถแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับการตีราคาสินทรัพย์สุทธิ คือ

¹ Paul Rosenfield , "The Confusion Between General Price Level Restatement and Current Value Accounting" Journal of Accountancy, October 1972 : p.66

ข้อที่ 1 หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต

วิธีการบัญชีคงถาวร คือ การบัญชีระบบต้นทุนในอดีต

การที่ราคาสินทรัพย์สุทธิจะอาศัยต้นทุนในอดีต วิธีการบัญชีวิธีนี้เป็นวิธีการบัญชีซึ่ง
ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ข้อที่ 2 หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน

วิธีการบัญชีคงถาวรคือ การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน ซึ่งยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลง
ในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการที่ราคาสินทรัพย์สุทธิ

ข้อที่ 3 หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต

วิธีการบัญชีคงถาวรคือ การบัญชีระบบเงินคงที่ ซึ่งยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงใน
ระดับราคาทั่วไปหรืออำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา เพื่อประโยชน์ในการที่ราคาสินทรัพย์สุทธิ

ข้อที่ 4 หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน

วิธีการบัญชีคงถาวร คือ การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบันระบบเงินคงที่ ซึ่งยอมรับ
ทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาทั่วไปและการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง
เป็นการนำการเปลี่ยนแปลงในราคาทั้ง 2 ลักษณะมาพิจารณาพร้อมกันเพื่อประโยชน์ในการ
ที่ราคาสินทรัพย์สุทธิ

ตารางที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการตราคาสินทรัพย์สุทธิและแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการคำนวณต้นทุน

แนวความคิดเกี่ยวกับ หลักการคำนวณต้นทุน	วิธีการตราคาสินทรัพย์สุทธิ			
	การบัญชีระบบต้นทุน ในอดีต	การบัญชีระบบราคา ทุนปัจจุบัน	การบัญชีระบบ เงินคงที่	การบัญชีระบบราคาทุน ปัจจุบัน ระบบเงินคงที่
ในรูปเงินตรา	✓	✓		
ในรูปอำนาจซื้อทั่วไป ของเงินตรา			✓	✓
ในรูปกำลังการผลิต		✓		

จากตารางที่ 15 และตารางที่ 16 สามารถแสดงถึงความสัมพันธ์ร่วมกันคือ

การบัญชีระบบต้นทุนในอดีต

หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต

หลักการคำนวณต้นทุน คือ การคำนวณต้นทุนในรูปแบบเงินตรา

การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน

หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน

หลักการคำนวณต้นทุน คือ การคำนวณต้นทุนในรูปแบบเงินตรา หรือการคำนวณ
ต้นทุนในรูปแบบกำลังการผลิต

การบัญชีระบบเงินคงที่

หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีต้นทุนในอดีต

หลักการคำนวณต้นทุน คือ การคำนวณต้นทุนในรูปแบบอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

การบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน ระบบเงินคงที่

หน่วยวัดมูลค่า คือ หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี คือ วิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน

หลักการคำนวณต้นทุน คือ การคำนวณต้นทุนในรูปแบบอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างเพื่อแสดงงบการเงินเปรียบเทียบระหว่างวิธีการบัญชี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในราคาทั้ง 4 แบบข้างต้น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวัดมูลค่า การประเมินมูลค่าทางการบัญชี และแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการคำนวณต้นทุน อันประกอบ
เข้าเป็นวิธีการบัญชีดังกล่าว

บริษัทตัวอย่าง จำกัด เพิ่งเริ่มเปิดดำเนินงานเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2525
รายละเอียดสำหรับเดือนมกราคม 2525 มีดังนี้

- 1 มกราคม นำเงินสดมาลงทุน 1,000 บาท
- 1 มกราคม ซื้อสินค้า 100 ชิ้น เป็นเงินสดในราคาชิ้นละ 10 บาท
- 15 มกราคม ขายสินค้า 60 ชิ้น เป็นเงินสดในราคาชิ้นละ 20 บาท

ราคาทุนทดแทนปัจจุบันของสินค้า ณ วันที่

15 มกราคม ชิ้นละ 13 บาท

31 มกราคม ชิ้นละ 16 บาท

ดัชนีราคาทั่วไป ณ วันที่ 1 มกราคม คือ 100

15 มกราคม คือ 110

31 มกราคม คือ 120

หมายเหตุ การประเมินมูลค่าทางการบัญชี โดยวิธีการบัญชีมูลค่าปัจจุบัน ในที่นี้
เลือกใช้ราคาทุนทดแทนเพื่อประโยชน์ในการแสดงงบการเงิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ตัวอย่างงบการเงินเปรียบเทียบระหว่างการบัญชีระบบต้นทุนในอดีตและการบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน

บริษัทตัวอย่าง จำกัด

งบกำไรขาดทุน (เปรียบเทียบ)

สำหรับงวด 1 เดือน สิ้นสุด 31 มกราคม 2525

(หน่วยเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปเงินตรา)

	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี	
	ต้นทุนในอดีต	มูลค่าปัจจุบัน
ยอดขาย (60 × 20)	1,200	1,200
ต้นทุนขาย (60 × 10)	600	
(60 × 13)		780
กำไรจากการดำเนินงาน	600	420
กำไรจากการถือสินทรัพย์		
ที่อาจถือเป็นรายได้จากการขาย { 60 × (13-10) }	-	180
ที่ไม่อาจถือเป็นรายได้ { 40 × (16-10) }	-	240
กำไรสุทธิ	600	840

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริษัท ตัวอย่าง จำกัด
งบดุล (เปรียบเทียบ)
ณ วันที่ 31 มกราคม 2525

(หน่วยเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปเงินตรา)

	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี	
	ต้นทุนในอดีต	มูลค่าปัจจุบัน
<u>สินทรัพย์</u>		
เงินสด	1,200	1,200
สินค้าคงคลัง (40 × 10)	400	
(40 × 16)		640
รวมสินทรัพย์	1,600	1,840
<u>ส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
ทุนเรือนหุ้น	1,000	1,000
กำไรสะสม		
กำไรจากการดำเนินงาน	600	420
กำไรจากการถือสินทรัพย์	—	420
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	1,600	1,840

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ตัวอย่างงบการเงินตามวิธีการบัญชีระบบราคาทุนปัจจุบัน ตามหลักการคำนวณ
เงินทุนในรูปกำลังการผลิต

บริษัท ตัวอย่าง จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับงวด 1 เดือน สิ้นสุด 31 มกราคม 2525

(หน่วยเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปกำลังการผลิต)

	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี มูลค่าปัจจุบัน
ยอดขาย (60 × 20)	1,200
ต้นทุนขาย (60 × 13)	<u>780</u>
กำไรสุทธิ	<u>420</u>

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริษัท ตัวอย่าง จำกัด
 งบดุล
 ณ วันที่ 31 มกราคม 2525

(หน่วยเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปกำลังการผลิต)

การประเมินมูลค่าทางการบัญชี

มูลค่าปัจจุบัน

<u>สินทรัพย์</u>	
เงินสด	1,200
สินค้าคงคลัง (40 × 16)	<u>640</u>
รวมสินทรัพย์	<u>1,840</u>
<u>ส่วนของผู้ถือหุ้น</u>	
ทุนเรือนหุ้น	1,000
ส่วนปรับมูลค่า (ก)	420
กำไรสะสม	
กำไรสุทธิ	<u>420</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>1,840</u>

ศูนย์วิทยพัชกร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ก) ส่วนปรับมูลค่า :- ราคาทุนทดแทนในสินค้าที่ขาย $\{60 \times (13-10)\} = 180$
 ราคาทุนทดแทนในสินค้าคงเหลือ $\{40 \times (16-10)\} = 240$
420

ตารางที่ 19 ตัวอย่างงบการเงินเปรียบเทียบระหว่างการบัญชีระบบเงินคงที่และการบัญชีระบบ
ราคาทุนปัจจุบันระบบเงินคงที่

บริษัท ตัวอย่าง จำกัด

งบกำไรขาดทุน (เปรียบเทียบ)

สำหรับงวด 1 เดือน สิ้นสุด 31 มกราคม 2525

(หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา)

	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี	
	ต้นทุนในอดีต	มูลค่าปัจจุบัน
ยอดขาย { $60(20 \times \frac{120}{110})$ }	1,309	1,309
ต้นทุนขาย { $60(10 \times \frac{120}{100})$ }	720	
{ $60(13 \times \frac{120}{110})$ }		851
กำไรจากการดำเนินงาน	589	458
กำไรจากการถือสินทรัพย์		
ที่อาจถือเป็นรายได้จากการขาย $[60\{(13 \times \frac{120}{110}) - (10 \times \frac{120}{100})\}]$	-	131
ที่ไม่อาจถือเป็นรายได้ $[40\{16 - (10 \times \frac{120}{100})\}]$	-	160
	589	749
ขาดทุนจากการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาทั่วไป		
(1,309 - 1,200)	109	109
กำไรสุทธิ	480	640

บริษัท ตัวอย่าง จำกัด
งบดุล (เปรียบเทียบ)
ณ วันที่ 31 มกราคม 2525

(หน่วยอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา การคำนวณเงินทุนในรูปอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา)

	การประเมินมูลค่าทางการบัญชี	
	ต้นทุนในอภีศ	มูลค่าปัจจุบัน
<u>สินทรัพย์</u>		
เงินสด	1,200	1,200
สินค้าคงคลัง $\left\{ 40 \left(10 \times \frac{120}{100} \right) \right\}$	480	
(40×16)		640
รวมสินทรัพย์	1,680	1,840
<u>ส่วนของผู้ถือหุ้น</u>		
ทุนเรือนหุ้น $\left(1,000 \times \frac{120}{100} \right)$	1,200	1,200
กำไรสะสม		
กำไรสุทธิ	480	640
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	1,680	1,840

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการที่เป็นตัวเงินและรายการที่ไม่เป็นตัวเงิน (Monetary items and Non-monetary items)

การเปลี่ยนแปลงในราคาทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาทั่วไปและการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่างจะมีผลกระทบต่อรายการต่าง ๆ ในงบการเงินแตกต่างกันไป การพิจารณาเพื่อเลือกใช้หน่วยวัดมูลค่า ตลอดจนวิธีการประเมินมูลค่าทางการบัญชีที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนให้ทราบถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในราคา จำเป็นต้องคำนึงถึงประเภทของรายการและผลกระทบที่มีต่อรายการเหล่านั้นในงบการเงิน

รายการในงบการเงินสามารถจัดประเภทรายการออกได้เป็น

1. รายการที่เป็นตัวเงิน (Monetary items) ได้แก่ รายการที่เป็นตัวเงินหรือสามารถกำหนดจำนวนเงินที่แน่นอนโดยไม่ต้องอ้างอิงราคาในอนาคตของสินค้าหรือบริการบางอย่าง กล่าวคือ

สินทรัพย์ที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ตัวเงินหรือสิทธิเรียกร้องในตัวเงิน ซึ่งมีจำนวนคงที่หรือสามารถกำหนดได้โดยไม่ต้องอ้างอิงราคาในอนาคตของสินค้าหรือบริการบางอย่าง เช่น เงินสดในมือและเงินฝากธนาคารซึ่งเป็นเงินตราในประเทศลูกหนี้ ตัวเงินรับ เป็นต้น

หนี้สินที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินในจำนวนที่คงที่ หรือสามารถกำหนดได้โดยไม่ต้องอ้างอิงราคาในอนาคตของสินค้าหรือบริการบางอย่าง เช่น เจ้าหนี้ ตัวเงินจ่าย เงินสลับเงินสดค้างจ่าย ทุนกู้และหนี้สินระยะยาว เป็นต้น

รายการที่เป็นตัวเงินเหล่านี้ย่อมมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับอำนาจซื้อทั่วไปของตัวเงิน ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาทั่วไปอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา ย่อมมีผลทำให้รายการที่เป็นตัวเงินมีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วย ก่อให้เกิดผลกำไรหรือขาดทุนในอำนาจซื้อทั่วไปของเงินตรา

2. รายการที่ไม่เป็นตัวเงิน (Nonmonetary items) ได้แก่ รายการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นรายการที่มีไว้กำหนดมูลค่าเป็นจำนวนเงินแน่นอนในอนาคต

สินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น สินค้าคงคลัง ที่ดิน อาคาร สิทธิบัตร ค่านิยม เป็นต้น

หนี้สินที่ไม่เป็นตั๋วเงิน เช่น เงินรับล่วงหน้าตามสัญญาขาย เป็นต้น

นอกจากนั้นยังรวมความถึงส่วนของผู้ถือหุ้น เช่น หุ้นสามัญและส่วนเกินหุ้น เป็นต้น ส่วนกำไรสะสม ไม่ได้เป็นทั้งรายการที่เป็นตั๋วเงินและรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงิน เนื่องจากถือว่ากำไรสะสมเป็นเพียงส่วนที่เหลืออยู่

รายการที่ไม่เป็นตั๋วเงินเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์เฉพาะอย่าง กล่าวคือ การแสดงรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงินในงบการเงิน ถ้าต้องการเสนอข้อมูลให้ใกล้เคียงความเป็นจริง สมควรมีการปรับราคาของรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงินใหม่ให้เป็นราคาทุนปัจจุบัน ทำให้เกิดผลกำไรหรือขาดทุนจากส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในราคาเฉพาะอย่างของรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงิน อันแสดงถึงกำไรหรือขาดทุนจากการประหยัดหรือไม่ประหยัด เนื่องจากการมีกรรมสิทธิ์ในรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงินเหล่านั้น

ตัวอย่างการจັกประ เภทสินทรัพย์และหนี้สิน เป็นรายการที่เป็นตั๋วเงิน และรายการที่ไม่เป็นตั๋วเงินภายใต้สถานการณ์ปกติ ใต้แสดงไว้ในส่วนท้ายของภาคผนวก ก แต่ทั้งนี้ การจັกประ เภทของรายการบางรายการอาจมีการ เปลี่ยนแปลงถ้าสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมมีการ เปลี่ยนแปลง ไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย